

Det Moderna Ekologiska Halmhuset

Ett annorlunda projekt som blev till en livsstil

Efter en arbetsresa till Dominikanska Republiken 1992, där jag mötte några intressanta människor väcktes intresset för att bygga ett halmhus. En bok införskaffades och som tur var så blev frun också intresserad efter att ha läst "The Straw Bale House" av Steen, Steen och Bainbridge. Vi hade sålt vår villa inne i Västervik och bodde i en lägenhet, men hyrde ett litet torp utan el, telefon och andra bekvämligheter strax utanför staden. Där stod som av en tillfällighet en gammal lada byggd i skiftesverk som höll på att brytas isär. Man hade lagt på ett alltför tungt tegeltak på det befintliga spåntaket och ladan höll som sagt på att rasa ihop. Vi frågade vår hyresvärd om vi fick köpa och montera ner ladan och han svarade efter ett tag ja. Sagt och gjort, ladan plockades ned och allt det fina grova handhuggna timret lades i en stor hög och täcktes med presenningar och plåtar. Men vad skulle vi nu i hela världen ha allt detta virke till? Vi skojade och sade att antingen blir det ett husprojekt någon gång eller kanske ett hundra tusen skärbrädor till tyska turister!

Åren gick och tankarna formades alltmer mot att vi skulle börja med ett husbygge, ett halmhusprojekt. Att hitta en tomt med ett bra läge skapligt nära staden, med skydd från norr av skog och berg, med öppna landskap mot söder och med sluttande bra dränerande mark utanför var inte lätt. Men tillfälligheterna visade sig styra vår väg och vi råkade ställa de "rätta" frågorna vid "rätt" tillfälle till "rätt" person. Tomten låg strax norr om Västervik, lagom nära staden, i närheten av en by, men ändå ganska avskilt. Dock var det mycket röjningsarbete att göra, men tomten hade de förutsättningar som vi ville ha.

En grund gjöts hösten 2003, både till ett dubbelgarage och till boningshuset. Det blev en modern grund, en gjuten platta med isolerelement under och runt om och med vattenburen golvvärme inlagd. Bergvärmepumpen placerades i garaget med kulvertmatning av värmen in till huset för att få miljön inne i huset så tyst som möjligt. Husmåtten blev 25 x 6,5 meter utvändigt, vilket med de halvmetertjocka halmbalsväggarna gav 124 kvm boyta. Ett relativt långt och smalt hus kan man lugnt säga, men vi ville använda ladans 5" x 5" (125 mm x 125 mm) takstolar. Och i ett långsmalt hus kommer också dagsljuset fint in i alla rum. Ju mer vi intresserade oss för just denna modell ju mer övertygade blev vi om att detta var det rätta. Sovrum, badrum och klädkammare i ena änden. Ett stort gemensamt utrymme med synliga takstolar och högt i tak i mitten innehållande kök, matplats, vardagsrum och läshörna inramas i den andra änden av två arbetsrum tillika gästrum med egen toa/dusch och en tvättstuga med grovingång. Nu för tiden bygger man inte så många långsmala hus då det går åt ca. 20 % mer yttervägg för att göra dem långsmala. Detta ger förstås en motsvarande fördyring, men för vår del blev den aspekten inte alls avgörande.

Till bärande stomme användes det grova 8" x 8" (200 mm x 200 mm) timret från ladan som restes lika som i ett skiftesverk, fast med halmbalar emellan i stället för det liggande timret. När timret inte räckte beställdes det mer från den lokala lilla sågen i grannbyn. Nya inre takstolar för att hålla innertaket och isoleringen byggdes av de gamla yttre takstolarna. Så mer 5" x 5" virke fick vi ta hem till detta och av det gjorde vi också nya takstolar till husets ytterändar. Inne i mitten av huset ville vi ju ha det gamla timret i och med att det skulle vara helt synligt.

Ett tusental halmbalar hade vi skördat själva i grannsocknen några år innan och dessa halvmeterbredda rektangulära balar monterades nu mellan ett yttre och ett inre putsnät emellan den stående stommen och förankrades med armeringsjärn mot grunden och med entums trädymlingar sinsemellan varandra. Näten syddes fast mot balarna med en lång nål från utsida till insida med ståltråd. Underst en 8" x 8" syll med avrinningskant och en dropplåt i skarven mellan puts och trä, syllist av gummi under, en lecastensrad på insidan och lecakulor i mellanrummet emellan. Släckt kalk lades sedan mellan varje rad av balar vilket håller mössen borta och motverkar fukt. Utsidan

putsades sedan med rent kalkbruk, men på insidan förstärkte vi lite med hälften vanligt putsbruk och hälften släckt kalk. Detta för att få lite stabilare underlag inomhus och kunna hänga upp en och annan tavla. Där kökskåp och andra tunga saker skulle vara fick vi förstås regla upp en stomme inne i halmbalsväggen. Halm av råg eller vete är bäst och den bör vara lagrad minst ett år för att strånas vaxskikt skall förverkas och bruket fastna bättre och för att man skall vara säker på att det inte är röta eller mögel i balarna.

Det liggande timret i de gamla ytterväggarna vände vi på och detta timmer blev efter rengöring, insektsbekämpning och linoljning mycket fina innerväggar som avdelar gästtoaletten, tvättstugan, köket och förrådet från det stora allmänna utrymmet. Övriga väggar kläddes med råspont eller grövre plank som blivit över när innertaket gjordes. Innertaket laserades med linoljelasyr, de putsade väggarna med linoljefärg, timmerväggarna var som sagt linoljade och nu i somras linoljades även det halvgrova råa betonggolvet till att få en härlig lyster. Kokt linolja, färgpigment av olika sort och balsamterpentin finna att köpa i stora förpackningar och lär man sig hur man skall blanda de olika ingredienserna så kan man spara mycket pengar på detta egenarbete. Utvändigt har vi också bara använt beprövade gamla ytbehandlingsmaterial såsom linolja, järnvitriol, tjära och kalkbruk.

Vi har också föresatt oss att värna om närmiljön genom att det nya byggmaterialet och de tjänster vi behövt har inhandlats lokalt här i trakten. Det mesta av övrigt byggmaterial såsom fönster, murtegel, takpannor, träullitskivor, handfat, toastolar etc. är återvunnet material som vi hittat på olika byggarbetsplatser, köpt på annons eller på kommunens återvinningsanläggning. Att lägga lite tid på att iordningställa återvunnet material är väl värda pengar, då de saker som har några år på nacken ofta har en hög kvalitet, nästan alltid är betydligt vackrare och också ger en bra känsla då man på detta sätt även visar respekt för de människor som hantverksmässigt lagt sin själ i arbetet med dem tidigare.

Garagets ytterväggar är inte gjorda med halmbalar, utan består av cementindränkta träullsskivor i 2:a sortering (Träullit) som sedan putsats. Innanför dessa är det råspont med lös halm nedpressad i mellanrummet däremellan. Träullitskivor också i innertaket och kutterspån som isolering ovanpå. Både garaget och boningshuset har tjocka limträbalkar i nock. I boningshuset för att konstruktören inte ansåg att ladans timmertakstolar når upp till dagens normer och i garaget för att få en helt öppen och slät garagevind. Vi har ju under åren samlat på oss en del ting som måste få plats. Förr eller senare kanske sakerna kommer till användning. Oftast senare dock! Garaget gjorde vi förresten färdigt före boningshuset då vi insåg att det skulle ta mycket längre tid med boningshuset. Men grunderna gjöts som sagt hösten 2003 och sommaren 2006 flyttade vi in i garaget. Huset färdigställdes sedan lite snabbare i och med att vi bodde på platsen och vi slapp också hyran för lägenheten inne i staden. Garaget är på 80 kvm, med kök, dusch, el, vatten, telefon, men med utedass. Men det gick! För femtio/sextio år sedan satt vi ju alla på utedass mer eller mindre. Vi glömmer så lätt! Julen 2007 flyttade vi så äntligen in i vårt hus. Alla rum var inte helt klara, men tillräckligt många för att det skulle vara beboeligt.

Projektet har alltså tagit fem år att färdigställa, men i och med att vi gjort det mesta själva och med mestadels återvunnet material så har det blivit ett förhållandevis billigt bygge. Detta gör att man inte kanske behöver arbeta så mycket framöver utan stillsamt kan trappa ner och bara njuta av tillvaron och av att kunna äga tiden. I och med den långa byggtiden så tycker vi att allt också blivit mycket väl genomtänkt. Alla vägguttag sitter t.ex. där de ska, alla rör ligger heldragna i väggarna, alla detaljer har hamnat på rätt plats och vi är utomordentligt nöjda med detta vårt boende. Här lär vi bli kvar! Rollatorklart (enplanshus) som det är kan vi lugnt åldras och njuta av naturen runt i kring oss. Odlå våra grönsaker, skörda säden på åkern, fiska i sjön, plocka bär och svamp i skogen, köpa lite vilt av jägarna och fylla upp jordkällaren med egna produkter inför den annalkande vintern. Ett liv som vi tycker har en stor portion kvalitet och som vi älskar!

År 2007 fick vi Västerviks Kommuns Miljöstipendium, bl.a. för att vi visat på ett alternativt husbygge i dessa annars så hektiska tider. Detta är vi stolta över! För de som vill läsa lite mer om detta vårt halmhusprojekt så finns det nu en bok som heter "Det Moderna Ekologiska Halmhuset". Där berättar vi om byggtiden och hur vi upplevde dessa år, samtidigt som den är en enklare teknisk beskrivning av själva bygget. På vår hemsida www.halmhuset.se finns det också en del att se och man kan där också hitta alla kontaktuppgifter.

Ps. Vi har tänkt att börja ett nytt litet projekt nu i höst. Då vi nu vilat i ett par år och inte kan vara stilla längre så känns en liten lada för framtida behov och en vedeldad bastu kombinerad med ett växthus inte oöverkomligt. Men det skall bli ett mentalt växthus, ett växthus som endast skall innehålla en vinranka, ett fikonträd, några örter, en kamin och ett par hängmattor.....

© Lennart Brewitz

Faktaruta:

Lennart & Catharina Brewitz

Hemsida: www.halmhuset.se

Boken: Det Moderna Ekologiska Halmhuset

Halmhuset ligger strax utanför Västervik i Sverige